

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З МОВНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ СФЕРИ ТУРИЗМУ

У статті обґрунтовується необхідність залучення до процесу навчання іноземних мов моделі ситуативного спілкування, пропонується ситуативно-ігровий підхід до моделювання комунікативних ситуацій.

Вимоги щодо рівня підготовленості фахівців з іноземної мови, зазначені об'єктивними законами розвитку суспільства на конкретному історичному етапі його існування, можуть бути реалізовані лише за умови достатньо високого рівня розвитку педагогічної, психологічної та методологічної теорії і практики навчання іноземних мов. Соціальне замовлення суспільства щодо якості володіння його громадянами іноземними мовами вважається основним орієнтиром мовної політики вищої школи.

Для ефективного вивчення, викладання та оцінювання іноземних мов Комітетом Сучасних Мов Ради Європи створено Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, які визначають спільні засади для розробки навчальних планів, типових програм, іспитів, підручників тощо. Вони у доступній формі описують, чого мають навчитися ті, хто оволодіває мовою, щоб користуватися нею для спілкування, та які знання і вміння їм потрібно розвивати, щоб діяти ефективно. В одному з основних принципів Загальноєвропейських Рекомендацій говориться про те, що "лише шляхом кращого володіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння і співпраці та подолати упередження та дискримінацію" [1; 2]. На нашу думку, сфера туризму і є тією галуззю, активною формою людського спілкування, яка допомагає взаємопізнанню націй, розвитку взаєморозуміння та встановленню культурно-економічних зв'язків між народами, а відтак — розвитку співпраці між державами, покращення міжнародного становища в цілому.

Сьогодні в Україні функціонують такі навчальні заклади, які готують фахівців сфери туризму: Київський державний торгово-економічний університет, Київський Славистичний університет, Київський університет туризму, економіки і права, Інститут туризму Федерації профспілок України, Київський національний університет культури і мистецтва, Донецький інститут туристичного бізнесу, Ліцей туризму та факультети туристичного спрямування у навчальних закладах Кам'янця-Подільського, Львова, Ужгорода, Кіровограда тощо. Статистичні дані та практичний досвід підтверджують той факт, що в умовах сьогодення потребу у формуванні готовності до іншомовного спілкування відчувають насамперед фахівці сфери туризму. Це зумовлено особливостями самої професії та міжнародним ринком їхньої праці, де основним засобом міжособистісного або групового спілкування, функціональної комунікації та регуляції професійної діяльності виступає іноземна мова.

Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій щодо рівня володіння іноземною мовою, випускник вищих навчальних закладів повинен "володіти вміннями вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей" [3]. На нашу думку, основні принципи Рекомендацій з мовної освіти частково реалізуються у програмі з дисципліни "Англійська мова" для студентів – майбутніх фахівців сфери туризму. Спробуємо зробити аналіз програми.

Метою навчання є оволодіння іноземною мовою відповідно до специфіки трудової діяльності зі спеціальності "Менеджмент у невиробничій сфері". При цьому використовується функціонально-комунікативний підхід до відбору мовного матеріалу, весь курс іноземної мови носить комунікативно-орієнтований характер [4]. Програма передбачає п'ять послідовних взаємопов'язаних етапів:

І-й етап. Вступний, корективний курс (1 семестр);
ІІ-й етап. Загальноосвітній (2 семестр);
ІІІ-й етап. Професійно-орієнтований:

індустрія гостинності (3-4 семестри);

індустрія туризму (5-6 семестри);

ІV-й етап. Країнознавство (7-8 семестри);

V-й етап. Ділова англійська мова (9-10 семестри).

На першому етапі здійснюється початкове адаптоване вивчення (для студентів, які не вивчали англійську мову), а також удосконалення знань, умінь та навичок студентів, якими вони володіють у відповідності з вимогами шкільної програми, для підготовки до читання літератури за фахом англійською мовою та усному мовленню у межах програми вищого навчального закладу. Основним засобом і головною метою навчання англійської мови на початковому етапі є усна мовленнєва діяльність студентів.

Другий етап спрямований на подальше оволодіння студентами іншомовною діяльністю. Вони повинні за своїми граматичний матеріал в обсязі програми цього етапу та активно його використовувати в усному мовленні.

Третій етап відводиться роботі з метою удосконалення вмінь та навичок студентів користуватися англійською мовою в реальних ситуаціях спілкування та робити монологічне повідомлення в межах матеріалу, передбаченого програмою.

Четвертий етап – студенти повинні розуміти англійську мову, вільно спілкуватися, читати літературу за фахом. Значна увага приділяється писемному мовленню та самостійній роботі.

Основна мета п'ятого етапу полягає у формуванні практичних навичок із англійської мови, які необхідні у роботі на адміністративних посадах у сфері туризму та готельного бізнесу. Цей етап є логічним завершенням професійно-орієнтованого курсу, що конкретизує набуті знання, уміння та навички і виводить їх на високий рівень використання у практичній діяльності [4]. Згідно з навчальним планом предмету "Англійська мова" з I по V курси виділяється 906 аудиторних годин.

Узагальнюючи все сказане вище, робимо висновок, що, відповідно до рекомендованих рівнів володіння мовою Рекомендацій Ради Європи, випускник вищих навчальних закладів сфери туризму повинен стати "досвідченим користувачем" і опанувати рівень С1 [1], що дозволить йому активно використовувати свої знання, вміння та навички для постійних контактів із зарубіжними партнерами та клієнтами. Однак практика засвідчує, що студенти часто не здатні використовувати іноземну мову у своїй професійній діяльності, а це негативно позначається на якості їхньої роботи та на конкурентній здатності на ринку праці.

Наша дослідно-експериментальна робота дозволяє обґрунтувати необхідність залучення до процесу навчання іноземних мов моделі ситуативного спілкування, а саме ситуативно-ігровий підхід, де за рахунок моделювання комунікативних ситуацій досягається вміння перетворювати здобуті знання, вміння та навички в дієве знаряддя комунікації. Основним аспектом цієї моделі вважаємо створення позитивної комунікативної мотивації. Ще одним важливим моментом є тематика ситуацій, яка відповідає туристичній сфері, вона передбачає залучення основних лексичних одиниць (професійного, інтелектуального та побутового спрямування). Третім компонентом комунікативної моделі є наявність співрозмовників (учасників комунікативного акту) - двох чи більше. У процесі комунікативних актів кожен з них виступає як особистість зі своїм досвідом, знаннями, світоглядом, крізь призму яких вона орієнтується в динаміці ситуації, аналізує явища в контексті визначеної теми. Поведінка співрозмовників у процесі спілкування зумовлюється їхніми індивідуальними психологічними особливостями, соціальними ролями, які вони виконують. Схема комунікативної моделі ситуативного спілкування буде мати такий вигляд:

співрозмовник <-> мотив —► тема <-> співрозмовник

Ми визначаємо такі основні ознаки моделі ситуативного спілкування:

- організація навчання іноземних мов як засобу спілкування відбувається через моделювання штучно створених ситуацій, максимально наближених до реального процесу спілкування;
- рольові позиції студентів і викладача у певних ситуаціях спілкування, їхні рівні, партнерські відносини; вони - співрозмовники;
- використання у комунікативних актах професійно спрямованого матеріалу (сфера туризму);
- урахування особливостей іншомовного мовленнєвого етикету.

Специфіка моделі ситуативного спілкування дозволяє розкрити характер та особливості спілкування іноземними мовами. Студент фактично виконує певну роль, задану штучно, це його стимулює і дає широкий простір для самостійності дій.

Як зазначалося раніше, навчання студентів іноземних мов має проходити в умовах реалізації ситуативно-ігрового підходу. Ігрові ситуації, апробовані нами на заняттях з англійської мови, мають дві особливості: вони повинні сформувати загальнолінгвістичні вміння і навички та визначити обсяг лексики фахового спрямування, можливості її використання у професійній діяльності.

Пропонуємо приклади ігрових ситуацій, які ми рекомендуємо використовувати на підсумкових заняттях старших курсів, де контролюються здобуті у процесі навчання мовленнєві навички та самостійна робота студентів. "Розв'язання проблеми" (завданням гри є вміння правильно будувати діалогічне мовлення, у якому виявляється і рівень мовленнєвої культури студентів). Учасники гри, граючи роль менеджера готелю та клієнта, мають знайти пральне розв'язання проблем, що раптово виникли. Перелік проблем може бути таким:

- клієнт випадково оселився не у своєму номері, до якого через день в'їхали справжні його мешканці;
- у номері не працює кондиціонер, заблокувалися двері у номер;
- клієнта не влаштовує останній поверх. Чи можна знайти кімнату на нижчих поверхах?
- клієнт не задоволений якістю обслуговування.

"Презентація нових послуг у сфері туризму". Учасники гри - "менеджери туризму" приїхали на конференцію з метою обміну досвідом щодо нових послуг у сфері туризму та реклами. Основне завдання конференції - розширення видів послуг для розваг і належна їм реклама. Учасники обговорюють актуальність нової послуги та ухвалюють рішення щодо способів її запровадження та подальшого розвитку. Кожну послугу, яку учасники гри пропонують, необхідно описати, розробити її структуру, бізнес-план, запропонувати відповідну рекламу.

Під час виконання цього завдання реалізуються особистісні та колективні особливості учасників, формується культура міжособистісного спілкування, розкривається та розвивається творчий потенціал, створюються умови для вмотивованого вжитку іншомовної професійної лексики.

Отже, зазначені у цій статті положення, на нашу думку, є визначальними для ефективності організації навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах сфери туризму.

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. – К.:Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Гнаткевич Ю.В. Навчання лексичного аспекту чужої мови у вищих навчальних закладах. – К., 1999. – 319 с.
3. Common European Framework of Reference for Languages: learning, Teaching, Assessment. - Cambridge Univ. Press, 2001. – P.24.

4. Програма дисципліни "Англійська мова" для студентів факультету економіки та менеджменту (денна форма навчання). – К.; КУТЕП, 2002. – 22 с.

Матеріал надійшов до редакції 30.10.2004 р.

Галицкая М.Н. Реализация общеевропейских рекомендаций в области языкового образования в процессе обучения иностранным языкам в высших учебных заведениях сферы туризма.

В статье рассматривается необходимость внедрения в процесс обучения иностранным языкам модели ситуативного общения, предлагается ситуативно-игровой подход моделирования коммуникативных ситуаций.

Galyts'ka M.M. The Implementation of The Common European Framework of Reference into Foreign Language Teaching at Higher Educational Establishments (the Sphere of Tourism).

The article proves the necessity of including situation-based speech patterns into the process of foreign language teaching; situation-based approach to modelling communicative situations is suggested.